

RKJ IJsselland

Een onderzoek
naar de werkzame
elementen van
het lesprogramma
'THINK op school'

Inhoud

Voorwoord	3
Hoofdstuk 1. Inleiding	4
1.1 THINK op school	4
1.2 Aanleiding van het onderzoek	10
1.3 Theoretisch kader	11
1.4 Onderzoeksvraag	12
Hoofdstuk 2. Het onderzoek	13
2.1 Onderzoeksgroepen & dataverzameling	13
2.2 Data-analyse	16
Hoofdstuk 3. Resultaten	17
3.1 Resultaten interviews projectgroep	17
3.2 Resultaten interviews THINK-team	23
3.3 Resultaten klasseninterviews leerlingen	25
3.4 Resultaten interviews mentoren en leerlingen	26
3.5 Maatwerk, innovatie en aansluiting bij bestaande initiatieven	33
Hoofdstuk 4. Discussie & conclusie	35
4.1 Conclusie belangrijkste onderzoeksresultaten	35
4.2 Wat betekenen de resultaten voor THINK?	37
4.3 Wat betekenen de resultaten in het kader van normaliseren?	39
4.4 Sterktes en zwaktes van het onderzoek	39
4.5 Conclusie	40
Referenties	41

klikbaar

Voorwoord

In de regio IJsselland neemt de vraag naar jeugdhulp toe, net als in andere regio's in Nederland. De Regionale Kenniswerkplaats Jeugd IJsselland 'Samen Normaliseren' (RKJ IJsselland) werkt daarom aan de doelstellingen van de Jeugdwet rond normaliseren, demedicaliseren en ontzorgen. Dit doet de RKJ IJsselland in samenwerking met de elf gemeenten van regio IJsselland, met jongeren, ouders en professionals uit de jeugdgezondheidszorg, het onderwijs en de jeugdhulp.

De RKJ IJsselland zoekt samen met jongeren, ouders en professionals uit wat de doelstellingen normaliseren, ontzorgen en demedicaliseren in de Jeugdwet betekenen voor hen. Het doel is om te onderzoeken wat de doelstellingen in de praktijk voor betekenis hebben, wat ervoor nodig is om ze in de praktijk te behalen, welke interventies of producten daarvoor nodig zijn en hoe de opgedane kennis kan worden gebruikt bij het maken van nieuw jeugdbeleid. Verder is het doel om de inzichten en ontwikkelde interventies toe te passen in de directe leefomgeving van jongeren en hun gezinnen. Daarnaast kijkt de RKJ hoe professionals andere werk- en denkwijzen kunnen integreren in hun dagelijkse handelen als het gaat om normaliseren.

Een van de specifieke deelprojecten binnen de RKJ IJsselland is het project 'THINK op school' (afgekort tot THINK). De naam THINK staat voor True, Helpfull, Inspiring, Necessary & Kind. THINK is een maatwerk lesprogramma dat beoogt problemen van jongeren te normaliseren en leerlingen weerbaarder te maken. Binnen de gemeente Zwolle is de lessenreeks opgenomen als onderdeel van het preventiebeleid.

Deze rapportage beschrijft de uitvoering en de resultaten van het onderzoek naar de werkzame elementen van THINK vanuit het perspectief van normaliseren.

Els Evenboer
Dorien Graas
Naomi Dickhof
(RKJ IJsselland)

Januari 2023

Hoofdstuk 1.

Inleiding THINK

1.1 THINK op school

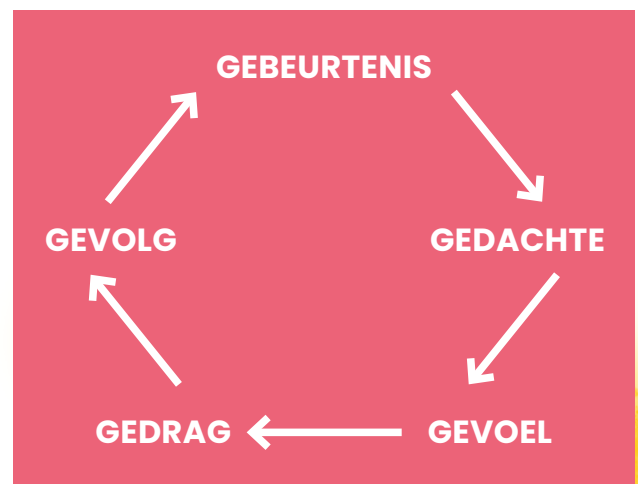
Het lesprogramma THINK op school is tien jaar geleden (2012) bedacht en was in eerste instantie bedoeld voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs (VO). THINK (True, Helpfull, Inspiring, Necessary & Kind) staat voor 'nadenken' en beoogt leerlingen te helpen reflecteren op keuzes in hun leven en hun sociaal-emotioneel welbevinden te versterken. De THINK-trainer geeft de lessen in de klas, in samenspraak met de mentor. Welke onderwerpen aan bod komen bepalen leerlingen grotendeels zelf, idealiter samen met ouders, leerkrachten en THINK. Dat betekent dat het vak THINK er op elke school net iets anders uit kan zien, afhankelijk van wat scholen nodig hebben (www.thinkopschool.nl).

THINK onderscheidt zich vooral van de gebruikelijke ad hoc-trainingen door het samenhangende lesprogramma, dat ontstaat in nauwe samenwerking met de school. Mentoren hoeven geen extra uren te spenderen aan het vergaren van kennis over specifieke problemen of aan het zoeken naar een speciale training of voorlichting voor een klas. Een mentor is immers in de eerste plaats (vak) docent, die het mentorschap erbij krijgt. Gesprekken aangaan met leerlingen die zich somber of angstig voelen, vraagt echter andere vaardigheden dan reguliere lesstof overbrengen. De 12 tot 18 THINK-lessen ondersteunen mentoren met deze opgave en brengen de benodigde kennis naar scholen toe (van Dijk & Graas, 2019). Daarnaast is de inzet van THINK efficiënt. Middelbare scholen hoeven geen keuze meer te maken voor een bepaalde maatschappelijke voorlichting en maatschappelijke organisaties hoeven niet langer te acquireren op school.

Wat houdt THINK in?

THINK is een lesprogramma waarbij de sociaal-emotionele ontwikkeling van alle leerlingen centraal staat, dus niet alleen van de 'speciale' leerlingen (Snel, THINK projectbeschrijving, 2016). De woorden True, Helpfull, Inspiring, Necessary & Kind (THINK) vatten samen hoe je respectvol met elkaar en jezelf omgaat en vormen een belangrijke basis voor sociaal-emotionele vaardigheden. THINK bestaat uit 12 tot 18 lessen.

Tijdens het startblok van 6 lessen leren de leerlingen/studenten, mentor/studieloopbaanbegeleider en trainer elkaar kennen. In deze eerste lessen worden hoofdthema's behandeld, zoals omgaan met verschillen, goed zijn voor jezelf en leren omgaan met lastige situaties aan de hand van de 5G's: Gebeurtenis, Gedachten, Gevoelens, Gedrag en Gevolg. De 5G's zijn vanuit de Rationeel-Emotieve Therapie (RET) overgenomen, en helpen gedachten en gevoelens in kaart brengen en bijsturen. De leerlingen oefenen met het toepassen van de 5G's.

De hierop volgende 6 tot 12 themalessen zoomen in op een specifiek onderwerp. Deze zijn in overleg met de school vastgelegd. Er zijn themalessen beschikbaar over bijvoorbeeld:

- Gevoelens (stress & balans)
- Gewoonte en verslaving
- Seksualiteit
- LHBTIQ+
- Sociale media
- Diversiteit
- Vriendschappen & relaties
- Actualiteiten

Doelen van THINK

Binnen het lesprogramma van THINK wordt gewerkt aan de volgende doelen (Snel, 2016):

- Structurele aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen/jongeren op school;
- Duurzaam preventieaanbod dat in de praktijk van de school en in samenspraak met leerlingen en ouders vorm krijgt;
- Samenhang in preventieaanbod op school door de samenwerking tussen onderwijs en maatschappelijke organisaties, waarbij THINK de kapstok is voor de preventieactiviteiten op school. In eerste instantie kwamen gast-trainers van maatschappelijke organisaties met kennis over een specifiek thema de les verzorgen; intussen geeft een vaste trainer de lessenreeks.

De doelen van het lesprogramma THINK, geordend vanuit verschillende invalshoeken, staan in de volgende tabel.

1. Samenwerking gemeente, scholen en (maatschappelijke) organisaties & preventie aanpak

- De maatschappelijke organisaties geven binnen de gekozen thema's invulling aan de lessen.
- Maatschappelijke organisaties werken samen met de school, de mentoren, leerlingen en ouders. Dit zorgt voor een actueel, samenhangend aanbod, in plaats van losse lespakketten.
- School en verschillende maatschappelijke organisaties, werken samen aan hun preventieve taak met hulp van THINK. Maatschappelijke organisaties kunnen hun preventieve opdracht hierdoor effectiever uitvoeren.
- THINK voorkomt keuzestress uit preventieaanbod van maatschappelijke organisaties en ontzorgt zo onderwijspersoneel.
- Er is samenhang in de preventieactiviteiten tussen school en maatschappelijke organisaties.
- Door de samenwerking is THINK een betaalbaar lesprogramma.

2. Preventieaanpak & het sociaal-emotionele doel

- Structurele aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van 12 tot 18-jarigen. Uitbreiding naar 18+ en 12- is mogelijk.
- Duurzaam preventieaanbod via een aanpak die in de praktijk van de school en in samenspraak met leerlingen en ouders vorm krijgt.
- Samenhang in preventieaanbod op school door de samenwerking tussen onderwijs en maatschappelijke organisaties, waarbij THINK de kapstok is voor de preventieactiviteiten op school.
- De rode draad binnen het lesprogramma zijn de 5 G's. De 5 G's vormen de uitgangspunten van de Rationeel Emotieve Therapie (RET). De 5 G's komen in elke les aan bod en vergroten het oplossend vermogen van de leerlingen.
- Jongeren moeten de grote veranderingen en verschuivingen in onze maatschappij aankunnen. Dit betekent dat zij niet alleen moeten beschikken over vakinhoudelijke kennis, maar ook over zelfvertrouwen en zelfkennis.
- Normaliseren: Ontdekken dat problemen en intense emoties bij het leven horen, ontdekken hoe je ermee omgaat en hoe je anderen steunt.

3. Pragmatische aanpak THINK

- Pragmatische aanpak: THINK krijgt vorm in de praktijk van de school.
- THINK ziet er voor elke school anders uit, doordat jongeren, ouders en leerkrachten worden betrokken bij de inhoud van het lesprogramma.
- Geen vast lesprogramma, maar een interactieve aanpak met optimale flexibiliteit, zodat de juiste deskundigen worden ingezet.
- Gedeelde verantwoordelijkheid van de school en maatschappelijke organisaties voor de inhoud/uitvoer.

4. Jongeren- & ouder-betrokkenheid

- Jongeren worden intensief betrokken bij de inhoud. Samen met ouders en leraren bepalen ze welke onderwerpen belangrijk zijn. De coördinator zorgt voor een logische opbouw van de thema's en koppelt de bijpassende deskundigen vanuit de maatschappelijke organisaties aan de thema's.
- Inspelen op de actualiteit.
- Vraaggericht in plaats van aanbodgestuurd.
- Maatwerk: het lesprogramma krijgt vorm in de praktijk door te luisteren naar wat in het leerjaar nodig is.
- Binnen het lesprogramma kunnen jongeren zelf vormgeven aan hoe het thema aan bod komt.
- Betrekken van de leerlingenraad en ouderraad vanaf het begin is een voorwaarde voor de implementatie van THINK.

Tabel 1. Doelen van THINK (Snel 2016; van Dijk & Graas, 2019)

THINK-trainers

De THINK-trainers die op de scholen aan de slag gaan volgen meerdere opleidingsdagen waarin ze geschoold worden in de methodiek en oefenen met het geven van de THINK lessen. Daarnaast krijgen ze inhoudelijke voeding op de thema's die centraal staan binnen THINK. Er wordt twee keer per jaar een themadag georganiseerd voor de trainers, tweemaandelijks is er een webinar of bijeenkomst met gastsprekers in samenwerking met de maatschappelijke organisaties en daarnaast is er maandelijks een inloopmoment om als trainers onderling uit te wisselen.

Aanvankelijk werden de THINK-lessen verzorgd door verschillende trainers vanuit de betrokken maatschappelijke organisaties, afhankelijk van het thema en de inhoud van de les. Dit betekende dat er veel verschillende trainers voor de klas stonden. Op dit moment is de keus gemaakt om met een vaste trainer te werken, die het gehele schooljaar met de klas optrekt. Indien nodig wordt er aanvullende expertise door de THINK-trainer ingeschakeld, door het betrekken van een professional uit het werkveld of een ervaringsdeskundige. Daarnaast wordt er op het Greijdanus Zwolle nu ook gewerkt aan een train-de-trainer constructie, waarbij mentoren van de school worden opgeleid tot THINK-trainer.

THINK als onderdeel van preventiebeleid

THINK was gedurende drie jaar een pilot op de onderwijsinstelling Talentstad en is inmiddels als standaardonderdeel opgenomen in het curriculum (binnen zowel het beroepscollege als het praktijkonderwijs). Anno 2022 worden de THINK-lessen ook gegeven op:

- Thorbecke Scholengemeenschap, Zwolle
- Meander College, Zwolle
- Deltion College, Zwolle
- Agnietencollege, Zwartsluis
- Capellenborg, Wijhe
- Van der Capellen Scholengemeenschap, Zwolle
- Isendoorn College, Warnsveld
- Centre for Sports & Education (CSE), Zwolle
- Onderwijsroute Mens&, Zwolle
- Schaersvoorde, Aalten

Het lesprogramma vormt onderdeel van het preventiebeleid van de gemeente Zwolle. THINK moet voorkomen dat sociaal-emotionele en psychische problemen uit de hand lopen en (zwaardere) hulp of ondersteuning nodig is. Als leerlingen en mbo-studenten op jonge leeftijd leren hoe zij kunnen omgaan met emoties en lastige situaties, hebben zij naar verwachting op latere leeftijd minder snel 'professionele hulp' nodig. Goed ontwikkelde sociaal-emotionele vaardigheden

van basisschool-, middelbare school- en speciaal onderwijsleerlingen hangen samen met een hoger welbevinden en betere leerprestaties, blijkt uit onderzoek van MarketResponse onder leraren (Kloosterboer, 2020).

Normaliseren & THINK

THINK past bij het beleidsmatige besluit dat ingaat tegen de trend van medicaliseren. Het mechanisme van medicaliseren is al een tijd op allerlei manieren terug te zien. Al in de jaren zeventig noemde filosoof en theoloog Illich (1974) gezondheid de 'ability to cope'. Dat wil zeggen: het vermogen van mensen om te accepteren dat zij bepaalde problemen in hun leven ervaren en om daar zélf mee om te kunnen gaan. Lukt iemand dat, dan heeft hij een goede gezondheid. THINK wil onnodig medicaliseren tegengaan en zorgen dat kinderen in staat zijn om voor hun eigen, goede gezondheid te zorgen. Leren leerlingen hoe zij met gedachten en gevoelens kunnen omgaan, dan neemt hun 'ability to cope' toe.

Socioloog Frank Furedi (2017) stelt dat wanneer existentiële problemen therapeutisch worden geïnterpreteerd (dus wanneer problemen in medische termen worden beschreven), mensen sneller hun 'alledaagse problemen' in een medisch licht zien – ook mentale problemen. Wanneer een jongere bijvoorbeeld onzeker is, wordt de uitleg dat hij zich depressief voelt. Een jongere leert daardoor niet meer om te gaan met gevoelens van onzekerheid, maar leert zijn 'klachten' uit te drukken in medische termen. Vervolgens wordt daarvoor ook een medische oplossing gezocht. Het gevolg is dat kinderen en volwassenen het steeds minder normaal vinden om 'problemen' te ervaren en minder goed leren om hier zélf mee om te gaan.

THINK haakt aan bij de politieke wens om kinderen en jongeren te ondersteunen bij de hobbels en hindernissen in het gewone leven. Afwijkend gedrag wordt nog te snel gemedicaliseerd. Met de Jeugdwet wordt beoogd dit knelpunt op te lossen en een concrete omslag (transformatie) in de zorg voor jeugd te realiseren. Het sluit aan bij aan van de doelen van de Jeugdwet namelijk: "kinderen en jongeren naar vermogen mee laten doen, laten participeren. Daarom willen we normaliseren, ontzorgen en niet onnodig medicaliseren". Dit is beschreven in de Jeugdwet van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) die in 2015 werd aangenomen. De onderliggende visie en uitgangspunten van deze Jeugdwet is het advies van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) 'Ontzorgen en normaliseren. Naar een sterke eerstelijns jeugd- en gezinszorg' (2012).

In het advies roept de RMO op om niet meer onnodig 'normale verschijnselen' te problematiseren en om het etiketteren van gedrag of situaties die afwijken van de sociale norm tegen te gaan. De RMO (2012) bedoelt met normaliseren dat afwijkingen van de sociale norm een plek horen te krijgen als onderdeel van het

menselijk leven. Afwijkingen van de sociale norm horen dus niet automatisch in een medisch domein. Ontzorgen omschrijft de RMO als het minder inzetten van professionele hulp om problemen aan te pakken, maar te zoeken naar andere oplossingen. De verantwoordelijkheid voor het gezond en veilig laten opgroeien van kinderen ligt primair bij de ouders en het kind zelf. THINK op school wordt tevens genoemd als een goed voorbeeld van preventie op school in een essay van de VNG (VNG, 2019).

Vanuit de RKJ IJsselland bediscussiëren we de vraag wat het zegt over onze samenleving, dat zoveel jongeren gediagnosticeerd worden en afhankelijk zijn van professionele vormen van jeugdhulp. Iedereen is het er inmiddels over eens dat dit een problematische ontwikkeling is. Vanuit de RKJ willen daarom de dominante blik van het individualiseren en medicaliseren van opvoed- en ontwikkelingsproblematiek ter discussie stellen en onderzoeken of er alternatieven zijn waarbij kinderen en jongeren als zich ontwikkelende “unieke” personen in de samenleving gezien worden. Dat doen we door de blik te verplaatsen van het individu naar de context (gezinnen, kinderdagverblijven, scholen, verenigingen, clubs) waarin kinderen en jongeren opgroeien. Kinderen, jongeren en jongvolwassenen kunnen pas floreren als zij zich gesteund en gezien voelen. Zij hebben er recht op om zich te ontwikkelen op een manier die bij hen past, zonder dat zij meteen buiten de kaders worden geplaatst voor speciale hulp of begeleiding.

1.2 Aanleiding van het onderzoek

De bedoeling van THINK is tweeledig. Enerzijds bevordert THINK de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen en heeft zo een preventieve werking. Anderzijds vereenvoudigt THINK de keuze voor het preventieaanbod vanuit verschillende organisaties (Snel, 2016) en ontzorgt zo het onderwijs. Voor de Perspectiefnota 2020 heeft de Gemeente Zwolle een evaluatie gehouden van alle interventies vanuit preventief jeugd beleid die in 2016 werden aangeboden. De evaluatie bood inzicht in de mate waarin de interventies bijdragen aan normaliseren, ontzorgen en mogelijke kostenbesparing. De gemeente Zwolle en Stichting de Kern (initiatiefnemer van THINK) wilde bovendien een diepgaander inzicht in de resultaten van de interventies. Voor THINK betrof het de vragen:

- Hoe werken de lessen door in het leven van jongeren?
- Wat hadden ze aan de lessen op het moment dat ze die volgden en daarna?
- Op welke manier heeft THINK bijgedragen aan hun ontwikkeling?

Deze vragen en de wens vanuit de gemeente vormden de aanleiding voor het huidige onderzoek naar THINK vanuit de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd IJsselland.

1.3 Theoretisch kader

De effectiviteit van THINK is onderzocht door middel van een participatief actieonderzoek (PAR), waarbij gebruik is gemaakt van Appreciative Inquiry (A.I.). Hieronder worden zowel de methode van participatief onderzoek als de methode A.I. toegelicht.

Participatief actieonderzoek

Participatief actieonderzoek (PAR) houdt in dat een project of onderzoek op een gelijkwaardige manier met diverse belanghebbenden samen uitgevoerd wordt en gericht is op verbetering van de situatie van die belanghebbende(n). Het doel van PAR is om mensen meer persoonlijk en wederzijds inzicht te geven, zodat zij actie kunnen nemen om hun lokale praktijk te veranderen. Co-creëren, reflecteren, leren en evalueren zijn hierin onlosmakelijk verbonden (Groot, Muntinga, Dedding & Abma, 2018). Het samen werken aan vraagstukken vanuit co-creatie draagt bij aan het innoverende vermogen van de groep en het vinden van (richtingen voor) bij de context passende oplossingen (Bihari-Elahi & Burggraaf, 2020). In het geval van THINK is samen met leerlingen, docenten/mentoren, projectgroepleden, het THINK-team, beleidsmakers en onderzoekers gewerkt aan het inzichtelijk maken van de werkzame elementen van THINK. In co-creatie wordt bedacht welke methoden en manieren van dataverzameling passend zijn voor het onderzoek. Er wordt cyclisch gewerkt met fasen van actie en fasen van evaluatie, waarbij tussentijdse resultaten met elkaar worden besproken om indien nodig bij te kunnen sturen.

Appreciative Inquiry (A.I.)

Binnen PAR is gebruik gemaakt van Appreciative Inquiry (A.I.). Het uitgangspunt daarbij is waardierend onderzoeken, wat inhoudt dat de focus ligt op het veranderingsproces van probleem naar oplossing. Daarbij ligt de nadruk op wat goed werkt en niet op wat niet lukt. Het A.I.-model is een manier om veranderingsprocessen te faciliteren. Traditionele probleemoplossende methoden focussen vaak op wat niet werkt, het A.I.-model gaat uit van de mogelijkheden in de wereld, een organisatie, de ander en in jezelf die kunt ontplooien.

Gedurende het onderzoek naar de werkzame elementen van THINK is het A.I.-model ingezet, zodat de focus behouden blijft op de veelbelovende onderdelen van het lesprogramma en zodat deze de uitgangspunten blijven voor doorontwikkeling.

1.4 Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag van het project luidt als volgt:

“Wat zijn de werkzame elementen van het lesprogramma THINK voor leerlingen en hoe dragen deze bij aan een pedagogische basisvoorziening die leerlingen leert omgaan met leeftijdgerelateerde vraagstukken en moeilijkheden?”

Kennis over deel één van de onderzoeksvraag levert bouwstenen om de effectiviteit van het lesprogramma te kunnen meten. Het gaat daarbij om hoe jongeren THINK ervaren, welke veranderingen in groepsdynamiek leraren en mentoren zien, op welke manier het lesprogramma de verhoudingen tussen mentoren, docenten en leerlingen verandert en welke verbeterpunten er zijn voor THINK volgens alle betrokken partijen. Het tweede gedeelte van de onderzoeksvraag heeft betrekking op de bijdrage van THINK aan de pedagogische basisvoorziening, die wij interpreteren als normaliseren. ●

Hoofdstuk 2.

Het onderzoek

Dit hoofdstuk beschrijft de verschillende onderzoeksgroepen, de wijze van dataverzameling en de analyse van het onderzoek naar THINK. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode september 2020 – december 2022. Het onderzoek op de scholen is een aantal keren onderbroken vanwege de beperkende coronamaatregelen en de lockdowns. Dit heeft een half jaar vertraging gegeven.

Gedurende het onderzoek zijn data verzameld bij diverse doelgroepen. Hieronder volgt een korte beschrijving van de doelgroepen en hoe de data binnen deze groepen zijn verzameld.

2.1 Onderzoeksgroepen & dataverzameling

Leerlingen

Leerlingen van diverse scholen zijn betrokken bij de uitvoering van het onderzoek. Het betrof leerlingen van Talentstad, Capellenborg en Thorbecke Scholengemeenschap. Op deze drie scholen hebben groepsinterviews en een aantal verdiepende 1-op-2-interviews (één interviewer die twee leerlingen bevroeg) plaatsgevonden. Zie Tabel 2 voor informatie over de scholen, leerniveaus, de verdeling jongens en meisjes en de leeftijdsrange van de groeps gesprekken.

School	Klas*	Aantal leerlingen	Jongens	Meisjes	Leeftijdsrange
Thorbecke	1 HA	24	15	9	11 – 13 jaar
Thorbecke	2 MH	29	16	13	12 – 14 jaar
Capellenborg	2 MH	28	14	14	12 – 15 jaar
Capellenborg	2 BK	8	1	7	14 – 16 jaar
Talentstad	1 KGT	17	10	7	12 – 14 jaar
Talentstad	2 KGT	16	8	8	13 – 14 jaar
Totaal		122	64	58	

Tabel 2. Gegevens groepsinterviews

*HA=HavoAtheneum, MH=MavoHavo, BK=BasisKader, KGT=Vmbo-kaderberoepsgerichte gemengd/theoretische leerweg.

Bij elke school is er voorafgaand aan het groepsgebesprek een voorbereidingsgesprek geweest. In dit gesprek is samen met een aantal leerlingen (variërend van 2 – 5 leerlingen) een aantal casussen (situaties) voorbereid. Uit deze casussen konden leerlingen kiezen tijdens het groepsgebesprek. De casussen behandelden situaties die zich konden voordoen op school, thuis of binnen de vriendengroep. Tijdens het groepsgebesprek is de klas opgedeeld in een aantal subgroepen, die zelf één van de situaties mochten kiezen. Vervolgens gingen ze over deze situatie in gesprek aan de hand van een aantal vragen, zoals: (1) hoe ga je om met deze situatie, (2) wie en/of wat is voor jou belangrijk in deze situatie, (3) hoe helpen de THINK-lessen jou met het omgaan met deze situatie en (4) wie en/of wat helpt jou nog meer om met deze situatie om te gaan. De vragen stonden op een grote poster waar leerlingen individueel hun bijdrage op konden plakken met zelfklevende memoblaadjes. De onderzoekers en mentor liepen gedurende het lesuur rond langs de groepjes om het gesprek te ondersteunen waar nodig. Alle leerlingen gaven THINK ook een cijfer gegeven, dat ze op een memoblaadje schreven.

Vervolgens zijn er na de groepsgebesprekken nog een aantal 1-op-2-interviews gehouden met leerlingen van de Thorbecke Scholengemeenschap en Talentstad. De interviews met leerlingen van de Capellenborg konden om praktische redenen niet doorgaan vanwege eerder genoemde vertraging en de zomervakantie van 2022. In totaal zijn 8 leerlingen gesproken, waarvan twee jongens en zes meisjes in de leeftijd van 13 tot 14 jaar en van verschillende leerniveaus. De interviewmethode was die van een semigestructureerd interview in combinatie met een aantal stellingen. De interviews behandelden thema's als de inhoud en frequentie van de THINK-lessen, werkzame factoren, aansluiting op wensen en behoeften van de leerlingen zelf en van hun klasgenoten en de THINK-trainer. De stellingen (vijfpunt Likertschaal) hadden o.a. betrekking op in hoeverre THINK-lessen leerlingen helpen om onderwerpen bespreekbaar te maken, voor zichzelf op te komen, om meer grip te hebben op gevoelens/gedachten en met het vergroten van de verbondenheid met hun klasgenoten.

Mentoren

Daarnaast zijn er semigestructureerde interviews geweest met een aantal mentoren van de drie betrokken scholen. Er zijn twee mentoren geïnterviewd van Talentstad, twee van Capellenborg en twee van Thorbecke Scholengemeenschap. De ervaring van de mentoren met het lesprogramma THINK loopt uiteen van één tot zeven jaar ervaring. Tijdens de interviews is in gegaan op de inhoud van de THINK-lessen, het proces in de klas, de THINK-trainer, werkzame factoren en de inbedding van THINK binnen de school.

Projectgroep

Gedurende het onderzoek waren vanuit de diverse scholen leerkrachten/mentoren en/of schoolcoördinatoren betrokken, geformeerd in de projectgroep van THINK. Daarnaast was ook de gemeente Zwolle vertegenwoordigd in de projectgroep, middels een beleidsadviseur jeugd. De projectgroep heeft meegedacht en richting gegeven aan het onderzoek. De leden van de projectgroep zijn tevens geïnterviewd gedurende het project. Het betrof semigestructureerde interviews met Capellenborg, Talentstad, Thorbecke, het Deltion College (een instelling voor mbo) en de gemeente Zwolle (totaal N=5). Met de scholen werd ingegaan op de band met en de betrokkenheid van leerlingen die ontstaat tijdens of door de THINK-lessen, de rol van leerlingen en ouders tijdens de (invulling van) lessen, de inhoud van de lessen, de rol van de THINK-trainers en de toekomst van THINK.

THINK team

Ook met de betrokkenen vanuit het THINK-team zijn gesprekken geweest gedurende het project (N=3). Het betrof de ontwikkelaar en bedenker van THINK, de coördinator en degene die zich bezighoudt met de planning en financiën. In die gesprekken ging het over normaliseren, doelen van THINK, lopende activiteiten, de manieren om de bekendheid van THINK te vergroten, etc. Naast de interviews die zijn afgenomen met het THINK-team, sloot één van de onderzoekers ook wekelijks aan bij de teamoverleggen vanuit THINK om zicht te krijgen op hoe de methode in de praktijk vorm kreeg.

Logboek

De hoofdonderzoeker heeft gedurende de uitvoering van het project een logboek bijgehouden. Daarin is informatie vastgelegd over de belangrijkste zaken die bijvoorbeeld werden besproken tijdens de interne overleggen, tijdens de wekelijkse THINK-overleggen, de projectgroepbijeenkomsten, de overleggen van het Preventieplatform Zwolle (waar partijen nadenken over hoe ze de missie van preventie voor jeugd kunnen versterken) en er is informatie vastgelegd over de bijgewoonde THINK-lessen (zie volgende alinea).

Observaties

Incidenteel zijn lessen bijgewoond op Talentstad en Thorbecke Scholengemeenschap om de inhoud van de THINK-lessen te doorgronden. Een van de onderzoekers heeft verder tijdens de eerste zes lessen van de THINK lessenreeks observaties uitgevoerd op het Meander College. De observaties zijn vastgelegd in het logboek dat is geanalyseerd (op te vragen bij RKJ IJsselland).

2.2 Data-analyse

De interviews die gehouden zijn met de leerlingen, mentoren, projectgroep leden en het THINK team zijn niet verbatim getranscribeerd, maar samengevat op basis van de topiclijsten die zijn gebruikt voor de semigestructureerde interviews. Per interview is er een samenvatting gemaakt. Gedurende het project is op uiteenlopende manieren data verzameld bij verschillende doelgroepen. Van de groepsgesprekken met de leerlingen zijn alle posters en memoblaadjes bewaard met daarop de input van de leerlingen per groep, per klas en per school. Voor de analyse van de data uit de groepsgesprekken en de interviews hebben twee onderzoekers de data onafhankelijk van elkaar bekeken. De belangrijkste resultaten hebben zij eruit gefilterd en met elkaar vergeleken om een eenduidig beeld te krijgen van de data.

Om de data nog beter te duiden zijn de belangrijkste resultaten van het onderzoek tevens voorgelegd en besproken met de projectgroep, in oktober 2022. ●

Hoofdstuk 3.

Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken van de interviews met de projectgroep, de gesprekken met het THINK-team, de klasseninterviews, de interviews met de mentoren en de 1-op-2-interviews met de leerlingen. Daarnaast bespreken we onder de paragraaf 3.5 een aantal gebeurtenissen of bijeenkomsten die van belang waren in het kader van het onderzoek, bijvoorbeeld de 'Lockdown, Open Up'-campagne in coronatijd en de aansluiting bij het Preventieplatform.

3.1 Resultaten interviews projectgroep

Met de projectgroepleden van de scholen werd ingegaan op thema's zoals de band en de betrokkenheid die ontstaat tijdens of door de THINK-lessen, de rol van leerlingen en ouders tijdens de (invulling van) lessen, de inhoud van de lessen, de THINK-trainers en de toekomst van THINK. De resultaten van interviews laten het volgende zien:

Band en betrokkenheid

- Hoe goed THINK van de grond komt hangt ook af van de band en betrokkenheid die al bestaat in de klas.
- Er wordt aangegeven dat de mentor kan observeren en deelnemen aan de THINK-les. Dit zorgt voor een gedeeld gevoel van gelijkwaardigheid en respect voor elkaar: De mentor is onderdeel van de klas en staat er niet boven.
- Door THINK is er tijd en ruimte om met elkaar in gesprek te gaan. Het effect is dat leerlingen ook buiten de THINK-lessen met elkaar praten. Ook kunnen mentoren/SLB'ers (studieloopbaanbegeleiders) in een individueel gesprek refereren aan de THINK-lessen.
- Leerlingen durven meer open over onderwerpen te praten, leren meer over elkaar en leren respectvol met elkaar om te gaan. Leerlingen hebben meer begrip voor de situatie van de ander en kunnen hun gedrag daar beter op aanpassen.

Projectgroep lid – VO school

“Normaal ben je als je kijkt naar het curriculum veel meer onderwijsinhoudelijk bezig met kinderen, maar kinderen hebben natuurlijk net zoveel behoefte om het met elkaar te hebben over ik voel me wel eens onzeker.”

De leerling als mens in ontwikkeling

- De leerlingen worden gezien als kind in ontwikkeling. Leerlingen hebben vaak een duidelijke mening, maar zijn minder goed in het onderbouwen daarvan.
- THINK brengt kernwaarden de school in. Het gaat dan om werken vanuit relatie, in contact zijn, samen gevoelens en ervaringen delen, elkaar waarderen, nieuwgierig zijn naar elkaar en de omgeving, onderzoekend en authentiek mogen zijn.
- Er is behoefte om THINK school-breed in te zetten ten behoeve van de leerling. Dit blijkt echter dikwijls lastig, omdat alleen de mentoren goed geïnformeerd zijn over THINK. Voor een docent die geen THINK volgt/geeft, is het ingewikkeld om het gedachtegoed van THINK in de les toe te passen. Bovendien hebben docenten geen weet van wat er tijdens THINK-lessen is gebeurd en kunnen daar dus niet op aanhaken tijdens de gewone lessen.

Projectgroeplid – MBO school

“Onze historie is om toch meer vanuit resultaat te praten. Wij waren gewend om te kijken naar cijfers, absentieprestaties. Natuurlijk kijken we naar de leerling zelf, maar veel draaide toch om cijfers. We zijn wel bezig om dit te veranderen, zo heet onze resultaatbespreking nu studentenbespreking. THINK heeft bij onze SLB'ers de ogen geopend, we kunnen het over moeilijke onderwerpen hebben. Het heeft de spanning weggehaald. Studenten zijn eerlijk. Het is minder spannend om in gesprek te gaan van mens tot mens.”

De rol van de leerlingen en ouders/verzorgers tijdens de lessen

- Alle participanten geven aan dat ouders geen of te weinig invloed hebben in de THINK-lessen. Een aantal geeft aan dat zij deze ouderbetrokkenheid wel graag zouden zien en dat dit nog een boost zou kunnen krijgen vanuit THINK.
- THINK kan efficiënter worden als iedereen binnen de onderwijsdriehoek (ouders, leerling, docent) op de hoogte is. Dan kunnen ouders thuis ook doorvragen op wat er in de les besproken is. Dit is een verbeterpunt – de coronapandemie heeft hier overigens zijn weerslag op gehad.
- Als er iets gebeurt of naar voren komt in een THINK-les dat belangrijk is voor de ouders, deelt een mentor dit met hen. Natuurlijk brengen scholen vaker belangrijke gebeurtenissen of gespreksonderwerpen over aan ouders, maar door THINK komt meer aan de oppervlakte dan bijvoorbeeld storend gedrag of tegenvallende schoolprestaties.
- De vragenlijst over welke onderwerpen aan bod komen worden altijd aan zowel leerlingen als mentoren voorgelegd. De door hen ingebrachte onderwerpen worden ook altijd meegenomen in de lessen.
- Ook de trainer zelf heeft invloed op de onderwerpen. Als hij ziet dat er iets aan de hand is in een klas, of als er thematiek is die in de gemeente actueel is, brengt hij dit in.

Projectgroep lid – VO school

“In het doorzetten van THINK in thematische lessen, geven mentoren letterlijk aan: leerlingen willen het hierover hebben en ik zie dat ook want we hebben hier veel gedoe over of ik zie dat leerlingen het hier lastig mee heeft. Voor ons is het vanzelfsprekend dat een leerling hier inspraak in heeft.”

Inhoud van THINK

- THINK sluit met de inhoud van de lessen goed aan op de doelgroep, de inhoud is actueel en wordt geüpdatet. De inhoud sluit mede goed aan doordat trainers inspelen op de actualiteit (zowel lokaal, landelijk, wereldwijd, als in wat speelt bij leerlingen of in een klas).
- Dat afwijken van de planning mogelijk is, ervaren mentoren als prettig. Zo kunnen zij inspelen op thema's die op dat moment belangrijk of nieuw zijn. Daarnaast is aanpassen van het programma eenvoudig te realiseren.
- De projectgroep geeft aan dat het normaliserende gedachtegoed juist in coronatijd goed naar voren kwam. Tijdens de THINK- en mentorlessen kon worden besproken hoe normaal het is om gevoelens van eenzaamheid te ervaren. Dat ook mentoren/docenten daar last van hebben en erover praten, normaliseert deze gevoelens en gedachten voor jongeren.

Projectgroeplid – VO school

"Ik merk ook dat de THINK trainer met de mentor om tafel gaat: wat speelt er, wat is van belang, wat leeft er. Er wordt geëvalueerd wat de ervaringen zijn en op basis daarvan worden stappen ondernomen. Dat is natuurlijk belangrijk om feeling met de doelgroep te houden, dat het betekenisvol is en dan is het ook actueel."

THINK-trainer

- De kwaliteit van een programma hangt af van de didactische en pedagogische vaardigheden van de trainer.
- Een trainer heeft de kennis en kunde om het op een goede manier over een te hebben met een klas.
- Een vaste trainer is belangrijk voor de veiligheid en binding in de klas. Hij kent de klas, de dynamiek en de mentor.
- De voorkeur gaat om die reden uit naar een vast trainer in plaats van een gastdocent.

Projectgroeplid – VO school

"We hebben al wel de ontwikkeling gemaakt dat we een vaste trainer wilden hebben, zodat de trainer ook een band op kan bouwen met de groep. Dat is nu ook het tweede jaar dat we dit doen. Dit werkte niet met elke les een andere trainer."

THINK in de toekomst

- Als het THINK lukt om zo aan te blijven sluiten op wensen van de school, leerlingen, ouders en de actualiteit, ziet de projectroep een positieve toekomst voor THINK.
- THINK beperkt zich momenteel tot de onderbouw. Als van de lessenreeks een doorlopende lijn wordt gemaakt, blijft de kennis en ervaring ook voor de bovenbouw beschikbaar, voor zowel mentoren als leerlingen.
- Maak goede financiële afspraken over de inzet van THINK. Nu zijn soms alleen financiële middelen beschikbaar voor de eerste klas. Dat verhindert het uitrollen van de lessenreeks in andere leerjaren.

Gemeente Zwolle

Tevens onderdeel van de projectgroep is een beleidsmedewerker Jeugd van de gemeente Zwolle. Gedurende het onderzoek is hij geïnterviewd over de inhoud en succesfactoren van THINK, de preventieve werking en waarom de gemeente de inzet van THINK belangrijk vindt. De belangrijkste resultaten uit dit interview zijn:

- De gemeente was eerder nog te veel bezig met kortdurende investeringen. Zwolle wil meer en regelmatigere betrokken zijn bij de inhoudelijke werkzaamheden van partners. THINK slechtte deze kloof.
- Ook de gemeente ziet dat THINK bijdraagt aan het omgaan met verschillen tussen mensen en omgaan met tegenslagen door jongeren.
- Gemeente Zwolle ziet kansen in het aanleren van de 5 G's: het is toepasbaar op allerlei onderwerpen en terreinen. Ook op latere leeftijd is dit van meerwaarde.
- Volgens de gemeente Zwolle zijn de werkzame factoren van THINK: nabijheid, oprechte aandacht, de kwaliteiten van de THINK-trainer om aan te sluiten bij de groep en het normaliserende gedachtegoed.
- Een kanttekening van de gemeente is dat de relatie tussen THINK/de onderwijsinstelling met de maatschappelijke partners (die eerder vanuit diverse organisaties als gasttrainers preventieve trainingen gaven) minder sterk is geworden. Het is wel van belang dat organisaties die bijdragen aan preventie voldoende contact hebben en houden met jeugd. Ook omdat sommige organisaties wettelijke taken op dit gebied hebben, zoals de GGD.

Projectgroep – Gemeente Zwolle

"Ik ben heel benieuwd, maar dat is nu veel te vroeg nog, of we de effecten van doorlopende leerlijn gaan zien.

Dus THINK in het vo, mbo, enzovoort. Leveren we daardoor andere beroepsbeoefenaars/burgers af. Dat leerlingen leren normaliseren, het leven normaal vinden en zichzelf niet als uitzonderlijk vinden, maar normaal. Wat ze ook hebben, hoe ze zich voelen, het is oké. Als de worsteling waar studenten tegenaan lopen behapbaarder worden en ze daardoor ook minder vaak uit hoeven te vallen, dat zou ik heel mooi vinden.

Dat onderwerpen bespreekbaar worden."

3.2 Resultaten interviews THINK-team

De onderzoeker heeft gedurende het gehele project wekelijks contact gehad met de verschillende leden van het THINK-kernteam. De belangrijkste zaken zijn bijgehouden in het logboek en zullen hieronder kort worden besproken in relatie tot de inhoud en het proces van THINK:

Inhoud

- De kracht van het programma is het leveren van maatwerk. Naast de kernwaarden binnen en aanpak van THINK is de vraag van de school leidend.
- De winst zit in de mogelijkheid in te spelen op actuele situaties, zoals corona (zie ook 'Lockdown, Open Up'-campagne).
- Een belangrijk onderdeel en voorwaarde van THINK is: als je elkaar kent, kun je van elkaar leren. Zit je goed in je vel, dan leer je beter.
- Jong geleerd, is oud gedaan. Wie jong leert hoe je omgaat met moeilijke momenten, kan dat als evenwichtige volwassene weer overbrengen op eigen kinderen.
- Blijf continu de inhoud van het lesprogramma verder ontwikkelen en ontwikkel een lesprogramma voor het po, de bovenbouw en het mbo.
- Het lesprogramma voor het mbo (THINK in de keten) vraagt een andere invulling dan dat op het VO.
- Dat geen enkele school is gestopt met THINK, zegt genoeg. THINK wordt beleefd als een toevoeging aan het huidige curriculum. Er komen alleen maar nieuwe aanvragen voor het lesprogramma THINK.

Lid kernteam THINK

"Als je zelf aan het roer staat, ben je krachtig en je weet wat je wil. Als je mentaal goed bent en goed voelt, zit je lekker in je vel en kun je vanuit hier handelen. Heb je niet snel wat anders nodig. Als je fijne vrienden om je heen hebt kunnen die je helpen en hoef je niet direct naar een hulpverlener."

Proces

- THINK is gestart met subsidiegelden. Zwolle betaalt vanaf 2022 de school de helft van het programma en wordt de andere helft gesubsidieerd. Mbo- en VO-scholen buiten Zwolle betalen het hele programma zelf. THINK heeft geen winstoogmerk, dus alle middelen komen ten gunste van het programma op de instelling. Er wordt verantwoording over de gebruikte middelen afgelegd aan de gemeente.
- Overleg over samenwerking tussen VO- en mbo-scholen is verstandig om een vaste groep trainers te blijven werven en behouden.
- Verder is overleg tussen VO- en mbo-scholen nodig als het lesprogramma wordt uitgebreid naar de bovenbouw en leerlingen die doorstromen naar het mbo.
- Organisatorisch is doorontwikkeling noodzakelijk, gezien de groei van THINK op school. Idealiter berust de organisatie van THINK op vier pijlers: (1) het bedrijfsbureau, (2) het projectbureau, (3) het opleidingsbureau en (4) de beweging THINK. Idealiter heeft iedere pijler heeft een trekker/ verantwoordelijke;
- Het opzetten van een train-de-trainerstak voor eigen THINK-trainers betekent dat THINK geen gastdocent van één van de externe (preventieve) instanties laat komen voor een les over een bepaald thema;
 - Samenwerking met andere ketenpartners blijft hierbij wel een aandachtspunt. De expertise over een specifiek onderwerp kan met maatschappelijke partners worden verdiept.
- Voor het Greijdanus College in Zwolle bleek het train-de trainer concept de oplossing om THINK financieel mogelijk te maken. Op deze middelbare school zijn mentoren opgeleid tot trainers. Dit kan ook voor andere scholen een passende oplossing zijn.
- Het inplannen van de lessen en inroosteren van trainers levert soms problemen op. De trainers zijn in dienst van THINK en werken meestal ook bij andere organisaties, die eveneens met volle lesroosters zitten. Dat maakt op het laatste moment schuiven met lestijden lastig als daaraan behoefte is.
- Momenteel loopt op de Thorbecke Scholengemeenschap een pilot waarbij niet het THINK-bedrijfsbureau, maar de onderwijsinstelling zelf de THINK-lessen inroostert. Mogelijk zorgt dit voor minder overheadkosten van het bedrijfsbureau, wat het lesprogramma goedkoper maakt.

3.3 Resultaten klasseninterviews leerlingen

In totaal zijn er verspreid over zes klassen 22 posters ingevuld (vier posters bij vijf klassen, twee bij één klas). Deze paragraaf beschrijft de belangrijkste uitkomsten waarbij we vooral ingaan op wie/wat belangrijk is voor de leerlingen in bepaalde situaties en hoe THINK dan helpt. De resultaten laten het volgende zien:

- Juist ouders/verzorgers, oudere broers/zussen, mentoren en vrienden zijn belangrijk in moeilijke situaties.
- Opvallend veel leerlingen vinden de situatie waar ze tegenaan lopen vooral hun eigen probleem, waar zij mee moeten dealen. Daarom proberen ze een probleem vaak eerst zelf op te lossen.
- Leerlingen geven aan dat zij in moeilijke situaties hun aandacht verplaatsen naar sporten, gamen of chillen met vrienden.
- In de aan hen voorgelegde casussen waarin het meer over gevoel gaat, vinden leerlingen het lastiger vinden om goed te handelen of erover te praten. Dit uit angst voor wat anderen van hen vinden.
- Ze geven aan dat ze door THINK hebben geleerd om 'nee' te zeggen en rustig na te denken over het omgaan met positieve/negatieve gedachten. Ook hebben ze meer zelfvertrouwen en besef dat ze er niet alleen voor staan;
- Veel leerlingen denken dat ze niet anders functioneren door THINK, maar beseffen pas dat ze door THINK hebben geleerd om anders te reageren als ze in een bepaalde situatie terechtkomen (bijvoorbeeld doordat ze beter grenzen kunnen aangeven).
- Tenslotte denken leerlingen dat actievere werkvormen kunnen helpen bij het concreter toepassen van het geleerde.

Verder gaven alle leerlingen individueel een cijfer voor de THINK-lessen. Deze cijfers liepen uiteen van een één tot een tien. Het gemiddelde cijfer van THINK kwam uit op een 5,8. De grote uitschieters naar beneden geven een enigszins vertekend beeld, omdat de meeste cijfers tussen de 6 en 8 liggen.

Leerlingen

"Het zijn leuke en leerzame activiteiten.
Maar soms is het moeilijk om je gevoel te uiten".

"Omdat ik er zelf niet veel aan heb gehad, maar misschien
anderen wel".

"Ik heb geleerd dat ik trots op mezelf mag zijn
en om mijn grenzen aan te geven".

"Saai, omdat je de hele tijd over gevoelens gaat enzo".

3.4 Resultaten interviews mentoren en leerlingen

De resultaten van de semigestructureerde interviews met de leerlingen en de mentoren hebben we opgedeeld in werkzame factoren van THINK, knelpunten van THINK, evaluatie van de THINK-trainer en overige opmerkingen.

3.4.1. Mentoren

Werkzame factoren

De mentoren noemen de volgende werkzame factoren van THINK:

- Er is tijd om moeilijke thema's te bespreken in de klas.
 - Tegen een buitenstaander (de THINK-trainer) durven leerlingen eerder iets te vertellen dan tegen een mentor.
- THINK maakt meebewegen met de leerlingen en aansluiten bij hun belevingswereld mogelijk.
- Leerlingen leren zich kwetsbaar leren opstellen:
 - Alles kan en mag gezegd worden
 - Erkenning en herkenning
- Leerlingen leren de 5G's hanteren.
- Het is soms een feest der herkenning voor leerlingen (bijv. weten dat je niet als enige ergens tegenaan loopt, of dat er meer mensen met gescheiden ouders zijn);
- De communicatie vanuit THINK is helder.
- Er zijn interactieve werkvormen: spelletjes, actieve opdrachten, over de streep. Afwisseling in het lesprogramma tussen luisteren, doen, opdrachten.
- Leerlingen nemen THINK mee in hun rugzak en passen het pas toe in concrete situaties (maar zullen niet zo snel direct aangeven dat ze er iets van geleerd hebben, veel gaat onbewust).
- Mentoren geven aan dat wanneer ze de mogelijkheid/kans zien, ze teruggrijpen op de THINK-lessen. THINK voegt dus waarde toe aan de mentorlessen.

Mentoren

"Er zijn heel vaak gebeurtenissen die niet boven tafel waren gekomen als er geen THINK was. Door de gesprekken die erover gaan en de openheid die in de klas wordt gecreëerd en het vertrouwen wat wordt neergezet."

"De 5G's vind ik erg mooi, dat je dat als mentor, maar ook tijdens de les Nederlands kunt toepassen. Wat gebeurt hier nou en wat is hier het gevolg van."

Verbeterpunten

De volgende knelpunten van THINK worden genoemd:

- Het gebruik van de 5G's is een goede leidraad, maar soms komt het iets te veel terug in de lessen.
- Het inzetten van gastsprekers of ervaringsdeskundigen voor specifieke thema's zou nog meer/beter kunnen (bijv. hulpverlener met kennis van zaken of ervaringsdeskundige leerling van andere school).
- De rol van de mentor tijdens de THINK lessen mag explicieter zijn (verschilt nu heel erg per klas/mentor).
- Soms is het nog te veel praten, mag nog meer doen zijn. Dan blijft het nog beter hangen bij de leerlingen.
- Niet alle thema's sluiten even goed aan. Maatwerk is per school wel mogelijk, maar per klas nog niet echt.
 - Per trainer verschilt het hoe flexibel hij inspringt op zaken die spelen binnen de klassen.
- Er is op dit moment nog geen nazorg, er is niet altijd iemand om het op te volgen. De mentor heeft ook niet altijd de kennis om op een specifiek voorval/probleem in te gaan (hij is geen psycholoog/pedagoog).
- Er is nog te weinig aandacht voor de ontwikkeling van het groepsproces en de individuele ontwikkeling van leerlingen ten gevolge van de THINK-lessen.
- Naarmate leerlingen ouder worden, praten ze minder open over zichzelf. Ze zijn minder onbevangen en zijn zich meer bewust van de groep. Daarmee dien je rekening te houden.
- Leerlingen vinden reflecteren best lastig, daar mag nog meer aandacht voor zijn tijdens de THINK-lessen.
- Als THINK te snel groot wordt, is het van belang om de kwaliteit van de THINK-trainers in de gaten te houden.

Mentoren

"Ze worden ouder, je hebt een groepsproces. Daar zou meer aandacht voor kunnen zijn, maar ik denk wel dat THINK bij heeft gedragen aan de fijne open sfeer in de klas en is er respect in de klas."

"De nazorg rondom THINK kan verbeterd worden. Je gooit 'een bommetje' in de klas en dan ga je weer. Zo werkt het niet. THINK werkt door. Daar moet ruimte voor zijn."

THINK-trainer

De mentoren noemen ook aspecten die te maken hebben met de THINK-trainers, zoals:

- Er zit veel verschil in de didactische en pedagogische kwaliteiten van de THINK-trainers.
 - Deze moet didactische vaardigheden hebben (weten hoe je voor de groep staat).
 - De trainer moet pedagogische vaardigheden hebben (hoe breng je onderwerpen ter sprake, wat doe je als een thema iemand heel erg aangaat).
- De THINK-trainer dient een band op te bouwen met de klas. Dat is nu niet altijd het geval. Sommige THINK-trainers kennen de namen van de leerlingen niet. Investeer daarin tijdens de beginfase van THINK en bed dit in het lesprogramma in.
- Juist een externe THINK-trainer maakt dat leerlingen meer respect hebben voor de trainer.
- Goed en regelmatig contact tussen de THINK-trainer en mentor is van essentieel belang. Het gaat dan om de invulling van thema's en de stand van zaken van een klas.

“Je merkt dat je kleine dingen, die je als docent leert, bijvoorbeeld de namen leren. Die kent de trainer nog niet aan het eind van het schooljaar.

Dat zijn hele kleine dingen, dat kost even moeite, maar levert wel veel op qua band, gemak, enzovoort. Ergens kan ik het de trainer ook niet kwalijk nemen, maar het valt op.”

Overige opmerkingen

Daarnaast werden er door de mentoren nog een aantal andere belangrijke zaken genoemd:

- Na twee jaar hebben leerlingen soms genoeg gehad van THINK ('hebben we het al over gehad').
- THINK is een training, dus het mag soms ook rumoerig zijn in de klas. Daarover verschillen mentoren van mening met de THINK-trainers.
- Corona is van invloed geweest op de leerlingen (schoolprestaties, gedrag, emoties etc.).
- Het maakt uit op welk lesuur THINK wordt gegeven: aan het einde van de dag is niet handig, leerlingen zijn dan al helemaal gaar/klaar. De ochtend is vaak beter.
 - Probeer meteen actieve werkvormen in te brengen, zodat ze hooguit tien minuten hoeven te luisteren en daarna aan de slag kunnen.
 - Ga ook eens een keer naar buiten om iets te doen.
- Het verschilt per klas of de band tussen leerlingen is veranderd ten gevolge van THINK. Of dat aan THINK ligt, is bijna niet te zeggen, want het heeft ook met heel veel andere factoren te maken.
- THINK zou telkens andere onderwerpen en nieuwe werkvormen moeten toevoegen (doorontwikkelen).
- Het zou waardevol zijn als leerlingen kunnen terugzien welke groei ze doormaken. Bijvoorbeeld met een soort ontwikkelplan (bijv. aan de hand van de opdrachten die ze gedaan hebben).

"THINK is een training. Het mag dus ook dat leerlingen rumoeriger zijn. Snap dat dat lastig is voor een mentor die in de rol van leraar zit. Dan moet een leerling opletten namelijk. Maar het is geen les, het is een training. Daar mogen de leerlingen rumoeriger zijn."

3.4.2. Leerlingen

Werkzame factoren

Leerlingen geven aan dat ze het volgende hebben opgestoken van THINK:

- Leren "nee" zeggen;
- Meer zelfvertrouwen;
- Keuzes maken;
- Weten dat je soms niet de enige bent die ergens tegenaan loopt (bijv. gescheiden ouders of zelf veel prestatie druk ervaren).

Door THINK praten leerlingen meer over wat er speelt in hun leven, waardoor ze elkaar beter leren kennen;

- Geleerd meer positieve dingen over jezelf te zeggen;
- Hoe je met emoties kunt omgaan;
- Minder snel opgeven;
- Sneller durven praten met anderen over iets wat dwars zit;
- Respectvol met elkaar omgaan;
- Veilige sfeer in de klas;
- Controle over je gedachten krijgen aan de hand van de 5G's;
- Dat het geaccepteerd is om anders te mogen denken en doen dan de mainstream;
- Vooral voor leerlingen die het er thuis niet over kunnen hebben met hun ouders, kunnen sommige thema's/onderwerpen van de THINK-lessen belangrijk en fijn zijn.

Leerlingen

"Bij THINK doen we veel positieve dingen, dat je ook veel positieve dingen over jezelf kunt zeggen."

"Je weet meer van anderen. Bijvoorbeeld dat die gescheiden ouders heeft. Dan kun je oppassen met wat je daarmee zegt."

Verbeterpunten

In de interviews met de leerlingen komen ook een aantal knelpunten naar voren:

- Het is vaak te lang luisteren, te weinig actief. Die afwisseling zou nog veel beter kunnen. Het blijft veel beter hangen als zij er actief mee bezig zijn.
- Niet alle onderwerpen zijn even interessant. Soms hebben leerlingen er niet zoveel over te melden (bijv. pesten of echtscheiding). Dan wordt het voor leerlingen snel(ler) saai.
- Soms zit er overlap in de lessen (bijv. twee keer een les over grenzen aangeven, dat had niet hoeven).
- Voor sociale thema's (het gewone leven) zou nog meer ruimte kunnen zijn in het lesprogramma. Helemaal na corona is dat een belangrijk onderdeel van het leven van de leerlingen (hoe doe je dat, wat is wel/niet gewenst gedrag in een klas/groep);
- Meer aandacht voor wat er binnenshuis bij leerlingen gebeurt (afwisseling tussen sommige dingen klassikaal bespreken en sommige dingen individueel).
- Een drukke klas, maakt het lastig om te focussen op de THINK lessen. Het verschilt heel erg per THINK-trainer en mentor hoe hier mee omgegaan wordt.

Leerlingen

"Sociaal contact, krijg je niet perse in de THINK les. Gebeurt wel in THINK, maar leer ik niet perse van. Dat haal ik meer buiten de THINK lessen."

"Hele lange uitleggen. Mag meer actie inzitten. Heel veel en heel lang vertellen over bijvoorbeeld een bepaald onderwerp als roken. Moeilijk om de aandacht er dan bij te houden. Mensen worden verveeld."

THINK-trainer

- De THINK-trainer geeft veel ruimte om dingen te delen.
- Afstemming tussen de THINK-trainer en de mentor is heel belangrijk, bijvoorbeeld als er dingen spelen bij een leerling.
- De trainer mag soms wel wat strenger zijn, soms wordt er te veel gelachen of gepraat. Heeft soms moeite met orde houden in de klas (dat doet de mentor dan). Dat kan ook gevoel geven dat leerlingen niets meer willen delen. Verschilt wel erg per klas, want er zijn ook rustige klassen.

Overige opmerkingen

Andere opmerkingen die de leerlingen maakten in het kader van het interview:

- Ze ervaren vooral verandering in hun eigen gedrag doordat ze ouder worden, ze schrijven het niet direct toe aan THINK.
- Leerlingen geven aan dat ouders wel vragen hoe het met de THINK-trainingen gaat, maar de leerlingen delen dan niet heel veel informatie. De ouderbetrokkenheid is relatief laag bij THINK.
- Na twee jaar vinden leerlingen het genoeg en hoeven ze niet perse nog weer THINK te krijgen in de bovenbouw.
- Over bepaalde onderwerpen durven praten is soms nog best lastig, omdat het vooral ook afhangt van hoe de klas daarop reageert (dus het hangt af van pedagogisch klimaat). Dat staat los van THINK, maar heeft wel invloed op hoe THINK van de grond komt binnen een klas.
- Leerlingen geven aan dat ze ook veel dingen leren van bijv. oudere broers/zussen of vrienden en hun sociale contacten.

Leerlingen

“Ik ben me niet perse door THINK anders gaan gedragen. Ik heb er niet perse iets uitgehaald. Ik ben me wel anders gaan voelen. Dit komt door het ouder worden. Ik ben veranderd in wat voor vrienden ik heb. Bijvoorbeeld meer contacten buiten mijn buurt, in plaats van alleen vrienden uit mijn wijk.”

3.5 Maatwerk, innovatie en aansluiting bij bestaande initiatieven

Een van werkzame factoren van THINK is dat het programma zich snel kan aanpassen aan de context van een school of aan een actuele situatie. Niet meegenomen binnen dit onderzoek maar wel een belangrijk onderdeel van THINK is dat ze zich snel aanpassen aan THINK in verschillende onderwijscontexten zoals THINK in het primair onderwijs, het train-de-trainer concept en THINK op het MBO. Daarnaast is THINK in staat om zich snel aan te passen aan een actuele situatie. Zo werd vanuit THINK vanwege de coronapandemie de campagne 'Lockdown, Open Up' geïnitieerd en georganiseerd. In deze paragraaf staan we kort stil bij deze vorm van maatwerk en innovatie. Daarnaast sluit THINK aan bij reeds bestaande initiatieven rondom preventie, bijvoorbeeld door deelname aan het Preventieplatform Zwolle voor het versterken van preventie voor jeugd.

Lock down open up

Door corona konden de THINK-lessen niet fysiek op de scholen plaatsvinden. Terwijl er wel signalen waren dat steeds meer jongeren hinder ondervonden die de maatregelen met zich meebrachten. Deze signalen over de negatieve mentale impact van corona voor jeugd kwamen van scholen, hulpverleners, ouders en leerlingen. THINK, Dwars TV en Kunsteducatie Nederland ontwikkelden daarom in januari 2021 de campagne 'Lockdown, Open Up'. Leerlingen dachten actief mee over de invulling van de campagne.

Voor alle VO-leerlingen in Zwolle werd tussen 1 en 5 februari 2021 een live tv-show geproduceerd die te volgen was op school of online vanuit huis. De kijkers werden in de show uitgedaagd met 'challenges' om de regie te nemen, naar elkaar om te zien en waar nodig te helpen. De online uitzending bestond uit een host, gasten en experts die wetenswaardigheden deelden, en was interactief door middel van chatvragen. Jongeren gingen in gesprek met elkaar of met hun familieleden thuis. Ook is er veel gehoor gegeven aan de 'challenge' om een leuke manier te verzinnen om iedereen in de klas te betrekken en gemotiveerd te houden voor school.

Vanuit dit onderzoeksproject is deze campagne zelf niet geëvalueerd, maar vanaf de zijlijn gevolgd. De campagne is door THINK uitgebreid geëvalueerd met de gemeente Zwolle, maatschappelijke partners en scholen. Onder de leerlingen en ouders is vanuit THINK zelf een evaluatie uitgevoerd aan de hand van een vragenlijst. De onderzoekers hebben de uitkomsten van deze vragenlijsten wel geanalyseerd en concludeerden dat de vragen die gesteld werden in deze evaluatie soms wat suggestief waren. Desondanks vormden de online uitzending en campagne samenvattend een goed voorbeeld van het inhaken op de actualiteit, in het verlengde van het normaliserende THINK gedachtegoed.

Preventieplatform Zwolle

Begin 2021 is door de gemeente Zwolle het Preventieplatform Zwolle opgericht. In dit platform zitten diverse partners uit de gemeente Zwolle die iets te maken hebben met preventie voor jeugd (bijv. GGD, scholen, welzijnsorganisaties). Het doel van dit platform is om elkaar te ondersteunen en versterken en niet aanbodgericht te werken, maar vraaggericht. Normaliseren is ook in dit platform een belangrijke pijler als het gaat om preventie, vandaar dat de hoofdonderzoeker vanuit de RKJ ook aansluit. In het platform is de afgelopen periode verder gesproken over vijf thema's: (1) opbrengst en/of belang preventienetwerk, (2) beloften aan de jeugd (preventieakkoord), (3) met welke thema's willen/moeten we elkaar inspireren en toerusten, (4) hoe zullen we dit netwerk vormgeven en (5) de meerwaarde van kennismaken en doorpraten over andere onderwerpen. De onderzoeker is aangesloten op thema 2 om in het verlengde van het onderzoek naar THINK mee te denken en input te leveren. Daarnaast blijft een bredere vraag hoe de inzet op het preventieve vlak goed gemeten kan worden. Dit raakt ook het onderzoek rondom THINK. ●

Hoofdstuk 4.

Discussie & conclusie

4.1. Conclusie belangrijkste onderzoeksresultaten

Gedurende het onderzoek stond de volgende onderzoeksvraag centraal:

“Wat zijn de werkzame elementen van het lesprogramma THINK voor leerlingen en hoe draagt dit bij aan een pedagogische basisvoorziening die leerlingen leert omgaan met leeftijd gerelateerde vraagstukken en moeilijkheden?”

Hieronder bespreken we beknopt de belangrijkste resultaten over de werkzame elementen van THINK en waar kansen voor verbetering en doorontwikkeling liggen.

Als het gaat over de werkzame elementen van THINK, dan zijn de meest gehoorde pluspunten:

- De 5G's als leidraad (bijv. voor omgaan met emoties);
- De flexibiliteit voor scholen om te differentiëren per school en de mogelijkheid om in te spelen op de actualiteit (bijv. corona of LHBTQI+);
- Een THINK-trainer helpt om moeilijke thema's bespreekbaar te maken. Het blijkt soms gemakkelijker voor leerlingen om open te zijn tegen een buitenstaander dan tegen de mentor;
- De lessenreeks leert jongeren beter voor zichzelf opkomen en grenzen stellen;

- De lessenreeks zorgt voor herkenning en erkenning van lastige gevoelens of situaties;
- Een veilige sfeer om zaken bespreekbaar te (durven) maken;
- Terug kunnen grijpen op wat er is gezegd of gebeurd in een les en daarover afstemmen met mentor en THINK-trainer.

Kansen voor de doorontwikkeling van THINK liggen bij:

- Het verbeteren van de pedagogische en didactische kwaliteiten van de THINK-trainers;
- De afwisseling tussen luisteren en actief bezig zijn gedurende de lessen;
- Meer aandacht voor hoe je met elkaar omgaat (respect voor elkaar, omgangsvormen, etc.), als basis voor de thema's;
- Nazorg door de juiste persoon nadat een moeilijk onderwerp ter sprake is gekomen tijdens THINK-lessen;
- Verbeterde ouderbetrokkenheid bij THINK;
- Aandacht voor blijvend en voldoende contact met de organisaties uit het preventieve werkveld (bijv. voor de inzet van ervaringsdeskundigen tijdens lessen);
- Leren reflecteren van leerlingen is een aandachtspunt;

Daarnaast geven veel leerlingen en mentoren aan dat jongeren niet altijd bewust dingen leren vanuit THINK, maar ook vooral ook indirect werkzame elementen aanleren. Vooral jongeren die in de eerste klas onbevangen beginnen in hun nieuwe school en klas zijn ontvankelijk voor THINK, in de tweede klas is dat al wat minder. Behalve met leeftijd, moet THINK voor de invulling van lessen ook rekening houden met verschillen tussen het VO en het mbo.

Tenslotte is meermaals aangegeven dat de ontwikkeling van leerlingen tijdens THINK-lessen in kaart gebracht kan worden met bijvoorbeeld een persoonlijk portfolio. Dat zou leerlingen bewuster kunnen maken van hun ontwikkeling en wat ze geleerd hebben.

4.2 Wat betekenen deze resultaten voor THINK?

De uitkomsten van het onderzoek geven aanleiding tot een aantal aanbevelingen bij het verder doorontwikkelen van THINK. Het gaat om aanbevelingen over de inhoud van de lessenreeks, het werkproces en de aansluiting bij het preventieve beleid.

Inhoudelijke aanbevelingen

Een belangrijke inhoudelijke aanbeveling voor de lessenreeks is dat de thematische lessen meer aandacht moeten hebben voor het sociale aspect, met name wat betreft respectvol met elkaar omgaan. Leerlingen in de onderbouw van het voorgezet onderwijs lijken, waarschijnlijk mede als gevolg van corona, niet meer goed te weten hoe je op een 'normale' manier met elkaar om gaat in de klas. Los van de inhoudelijke thema's zou voor deze omgangsnormen nog meer aandacht kunnen komen. Daarnaast zou THINK het lesprogramma (inter)actiever kunnen maken door nieuwe werkvormen toe te voegen aan het lesprogramma. Leerlingen geven aan dat de lesstof dan beter blijft hangen, dan wanneer ze voornamelijk aan het luisteren zijn. Het ontwikkelen van een persoonlijk portfolio zou hier onderdeel van kunnen zijn en leerlingen meer bewust kunnen maken van de dingen die ze geleerd hebben.

Organisatorische en procesmatige aanbevelingen

Wat betreft de organisatorische en procesmatige aanbevelingen zijn er twee aandachtspunten die THINK mee kan nemen in de doorontwikkeling. De THINK-trainers kunnen nog wat beter toegerust worden op pedagogisch en didactisch vlak. Op pedagogisch vlak als het gaat over hoe om te gaan met leerlingen waarbij bepaalde problematiek boven tafel komt. Niet alle THINK-trainers hebben een achtergrond in de hulpverlening of hebben gewerkt bij een maatschappelijke organisatie. Bepaalde basisvaardigheden over hoe met dit soort situaties om te gaan zouden nog meer verankerd kunnen worden in de training. Daarnaast is er ook op didactisch vlak winst te behalen als het gaat over het orde houden in de klas en het aanleren van alle namen van de leerlingen. Dat komt in sommige gevallen nog te veel op de mentor terecht en doet ook afbreuk aan de positie van de THINK-trainer in de klas. Daarnaast is het van belang om een werkproces in te richten voor eventuele nazorg, in samenwerking met maatschappelijke partners uit de regio en/of in samenwerking met de mentoren. Er is na afloop van de THINK lessen nog te weinig ruimte voor leerlingen om te blijven doorpraten met een THINK-trainer. Het nazorg traject zou dus nog steviger ingebed kunnen worden in de training, waarbij aandacht is voor directe nazorg (na afloop van een les) en eventueel de mogelijkheid voor een follow-up waarbij de leerling, de mentor en de THINK trainer samen nauw optrekken. Dit ook om te voorkomen dat leerlingen doorverwezen (moeten) worden naar de jeugdhulp.

Beleids- en onderzoeksmatige aanbevelingen

De kracht van THINK is dat het lesprogramma werkt vanuit vaste kernwaarden, maar flexibel kan worden aangepast aan de context (VO- of mbo-school) en de thematiek die daar speelt. Een interventie of methode die kan inspelen op wat nodig is voor jongeren op dit moment, is mogelijk waardevoller dan een theoretisch goed beschreven methodiek, zoals in de Databank Effectieve Interventies (DEI) van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). Het is voor THINK dus goed om zich te realiseren dat het onderzoeken en onderbouwen van het lesprogramma van toegevoegde waarde is. Opgenomen worden in de DEI is voor THINK zelf geen ambitie, juist om de flexibiliteit en het maatwerk in stand te kunnen houden. Echter, gemeenten en organisaties stellen dit vaak wel als een voorwaarde, bijvoorbeeld ter verantwoording van NPO gelden en/of andere financiële middelen. Daarbij, slechts een fractie van de interventies in de databank is wetenschappelijk bewezen effectief.

Desalniettemin is het wel van belang voor THINK om te continueren met onderzoek naar de onderbouwing van het lesprogramma en nog meer zicht krijgen op wat werkt. Daarbij is het van belang om na te gaan welke uitkomstmaten het beste gehanteerd kunnen worden in onderzoek voor het meten van effecten van het lesprogramma op klassikaal of schoolniveau. Deze vraag raakt aan een bredere discussie over het hanteren van uitkomstmaten, met name wanneer het gaat over het in kaart brengen van het effect van een preventieve interventie, voorziening of lesprogramma. En de vraag wat dit uiteindelijk betekent voor de onderwijspraktijk en de pedagogische context rondom leerlingen. De uitkomstmaten die tot op heden vaak gebruikt worden, zijn gericht op het individu. Bijvoorbeeld als het gaat over gedragsproblemen, psychische problematiek of zelfredzaamheid: de uitkomstmaten zeggen iets over een persoon, niet over de groep. Preventieve interventies lopen vaker aan tegen een goede manier om de effecten voor een groep, wijk of buurt te meten.

THINK zegt de groepsdynamiek en het groepsproces positief te beïnvloeden in de klas. De vraag is hoe je deze invloed (het effect) goed in kaart brengt. Om de effecten op het groepsproces van THINK in beeld te krijgen, is het nodig te weten wat de outcome-factoren zouden moeten zijn.

Mogelijk zijn nieuwe uitkomstmaten nodig om dit helder te krijgen. De huidige, vaak gehanteerde uitkomstmaten duiden mogelijk niet aan of de resultaten aansluiten bij de transformatiedoelen van de Jeugdwet, zoals normaliseren en demedicaliseren. Wellicht zouden uitkomstmaten niet zozeer moeten uitgaan van evidence-based methodologie, effectiviteitsvragen rond (individuele en persoonsgerichte) interventies en professioneel handelen, maar van factoren die beter aansluiten bij de transformatiedoelen en zo bij beleid en beleidskeuzes.

Deze discussie over waardevolle uitkomstmaten voor transformatiedoelen wordt breder gevoerd vanuit de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd IJsselland. Daarin wordt samen opgetrokken met regionale partners vanuit de werkplaats en landelijke partners zoals het Nederlands Jeugdinstituut(NJi).

4.3 Wat betekenen deze resultaten in het kader van normaliseren?

De uitkomsten van het onderzoek naar THINK kunnen we tevens duiden in het kader van één van de doelen vanuit de Jeugdwet rondom normaliseren, demedicaliseren en ontzorgen. Een van de belangrijkste redenen dat THINK op school ontwikkeld is, is om leerlingen duidelijk te maken dat het oké is om af en toe niet goed in je vel te zitten en dat deze dingen bij het opgroeien horen. Door juist over lastige onderwerpen of thema's klassikaal in gesprek te gaan, horen leerlingen van elkaar waar ze tegenaan lopen. Op deze manier horen de leerlingen van elkaar dat een ander misschien wel tegen dezelfde problemen aanloopt en ervaren ze dat ze in ieder geval niet de enige zijn die met dit probleem te maken heeft.

Het NJi (2018) beschrijft tien beschermende factoren voor een positieve ontwikkeling van jongeren zoals (1) sociale binding, (2) kansen voor betrokkenheid, (3) pro-sociale normen, (4) erkenning en waardering, (5) steun van belangrijke volwassenen, (6) constructieve tijdsbesteding (sport, cultuur etc.), (7) sociale, emotionele en gedragsmatige competenties, (8) cognitieve vaardigheden, (9) schoolmotivatie en (10) positieve identiteit. Het NJi (2018) stelt dat deze top 10 van beschermende factoren kan helpen om een positieve ontwikkeling bij jongeren te bewerkstelligen en hen daarmee tegelijkertijd te beschermen tegen risicofactoren. Deze factoren zijn grotendeels terug te zien binnen THINK.

Dat betekent echter niet dat we er zijn met het inzetten van THINK op alle scholen, maar wel dat er een belangrijk zaadje gepland is als het gaat over de boodschap dat het leven niet altijd even leuk is, dat iedereen daarmee te maken heeft en dat je door THINK handvatten krijgt hoe daar mee om te gaan. Het vraagt echter ook breder in de maatschappij een omslag in denken en doen, waarbij veel minder wordt geredeneerd vanuit het individu, maar veel meer vanuit de context waarin deze leerlingen opgroeien (RVS, 2022).

4.4 Sterktes en zwaktes van het onderzoek

Een sterk punt van het onderzoek is het participatieve karakter van het onderzoek en de inzet van de het A.I.-model (Appreciative Inquiry). Het centrale

uitgangspunt van dit model is de focus op wat werkt in plaats van op wat niet werkt. Bij THINK lag de focus op de werkzame elementen van THINK, waarbij ruimte was voor suggesties en wensen voor doorontwikkeling. Een ander sterk punt is dat het participatieve onderzoeks karakter een positieve invloed had op het verloop van het onderzoek. Diverse doelgroepen kregen de mogelijkheid om mee te denken over de uitvoering van het onderzoek, de in te zetten onderzoeksmethoden en het duiden van de resultaten samen met de onderzoekers.

Minder sterk is dat het onderzoek grotendeels is uitgevoerd gedurende de coronaperiode, waardoor de resultaten van het onderzoek enigszins beïnvloed zouden kunnen zijn. De klasseninterviews en individuele interviews hebben weliswaar eind vorig jaar (2021) en begin dit jaar (2022) plaatsgevonden, toen de leerlingen en mentoren alweer enige tijd op school waren, toch kan in de evaluaties zijn doorgesijpeld dat zij de coronatijd als moeilijk hebben ervaren. Een ander probleem voor de interpretatie van de resultaten kan zijn dat de interviews met de diverse betrokkenen niet verbatim zijn getranscribeerd, maar zijn samengevat. Om misinterpretatie te voorkomen zijn de samenvattingen van alle interviews door twee onderzoekers overigens onafhankelijk geanalyseerd en besproken.

4.5 Conclusie

THINK bevat volgens diverse betrokken doelgroepen de benodigde werkzame elementen om leerlingen te leren omgaan met leeftijd gerelateerde vraagstukken en moeilijkheden. Daarbij kan gekeken worden of er vergelijkbare lesprogramma's of methoden zijn elders in het onderwijs. Bij het verder ontwikkelen van THINK is aandacht voor een aantal inhoudelijke, organisatorische en procesmatige onderdelen verstandig. Met dit onderzoek is beter zicht op de werkzame elementen van het lesprogramma THINK. In vervolgonderzoek kan worden ontdekt welke uitkomstmaten nodig zijn om te analyseren of preventieve programma's als THINK bijdragen aan de transformatiedoelen van de Jeugdwet rond preventie en normaliseren, demedicaliseren en ontzorgen. ●

Referenties

Bihari-Elahi, J., & Burggraaf, W. (2020). Verandering door actieonderzoek. In stads-labs werken aan nieuwe sociale praktijken. Assen: Koninklijke van Gorcum.

Cooperrider, D. L., Whitney, D. K., & Stavros, J. M. (2008). Appreciative inquiry handbook: For leaders of change (2nd ed. ed.). Berrett-Koehler Publishers. Retrieved from <https://rug.on.worldcat.org/oclc/309740842>.

Groot, B.C.; Muntinga, M.,E. Dedding, C. & Abma, T.A. (2018) PARgids: basistips voor participatief actieonderzoek. School for Participation (Amsterdam UMC), Amsterdam.

Furedi, F. (2017). The medicalisation of the university. Policy (Centre for Independent Studies (N.S.W.)), 33, 48-51. Retrieved from <https://search.informit.org/documentSummary;dn=309039219323968;res=IELHSS>.

Illich, I. (1974). Medical nemesis. New York: Pantheon books.

Kloosterboer, W. (2020). De plek van sociaal emotionele vaardigheden in het onderwijs. Een onderzoek onder leerkrachten en andere betrokkenen in het basisvoortgezet en speciaal onderwijs. Utrecht: MarketResponse.

Nederlands Jeugdinstituut. (2018). Top tien beschermende factoren: Voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. (2012). Ontzorgen en normaliseren: Naar een sterke eerstelijns jeugd- en gezinszorg. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. Retrieved from <https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2012/04/01/ontzorgen-en-normaliseren>.

Raad voor Volksgezondheid & Samenleving. Jongeren en het zorgen voor hun morgen (2022). Jongeren en het zorgen voor hun morgen | Advies | Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (raadrvs.nl)

Snel, M. (2016). THINK projectbeschrijving. www.thinkopschool.nl

Van Dijk, E., & Graas, D. (2019). THINK. Twee jaar klein en fijn projectonderzoek. Zwolle: Hogeschool Windesheim, Lectoraat Jeugd. <https://samenopschool.files.wordpress.com/2020/03/think-op-school-definitief.pdf>.

Watkins, J. M., Mohr, B. J., & Kelly, R. (2011). Appreciative inquiry: Change at the speed of imagination (2nd ed. ed.). San Francisco: Pfeiffer. Retrieved from <https://rug.on.worldcat.org/oclc/711709821>.

Vereniging Nederlandse Gemeenten (2019). Tijdig en doordacht Over preventie bij maatschappelijke opgaven en de rol van gemeente. https://vng.nl/files/vng/tijdig-en-doordacht_20190206.pdf. ●

Colofon

© 2023 RKJ IJsselland

Alle rechten voorbehouden

Tekst Els Evenboer, Dorien Graas, Naomi Dickhof allen betrokken bij de RKJ IJsselland

Eindredactie Merel van Dorp

Ontwerp hollandse meesters

